

SZENTI TAMÁS: ELSŐ JELENTÉS. 1996.

TARTALOM

- Bemutakozás. (Barlangkutatói tevékenységem összefoglalása) 1 old.
- A Bátor-bárlanggal foglalkozó régi irodalomkutatások. 2 old.
- A Bátor-bárlanghoz kapcsolódó irodalomkutatásaim. 3 old.
- Jellinek János: A magyar természetjárás története (BTE. 1939)
-című könyvének barlangtani vonatkozásai. 6 old.
- A Karszt- és Barlangkutatás-című évkönyvben megjelent magyar barlangtani bibliográfiák (B.S.H.) áttekintése. 3 old.
- A Gödöllői-dombság üregei. 3 old.

BEMUTATKOZÁS

(Barlangkutatói tevékenységem összefoglalása)

A nevem Szent Tamás, 1976 december 20.-án születtem Gödöllőn. Jelenleg is Gödöllőn lakom. A barlangokkal kb. 5 éve kerültem kapcsolatba, egy kirándulás alkalmával. Azóta jó pár (főként Budapest környéki) barlangban jártam. A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatnak 1994 óta vagyok tagja, mint egyéni kutató.

Barlangkutatói tevékenységem elsősorban a tudományos barlangkutatásra terjed ki. A tudományos kutatáson belül is, elsősorban a könyvtári kutatómunkákra (irodalomkutatások, bibliográfia összeállítások stb.), angol nyelvű tanulmányfordításokra. Kutatásaim másik részét a pseudokarszt jelenségek vizsgálata alkotja, mivel lakóhelyem környezete -a Gödöllői-dombság-, az ezirányú megfigyelésekre nagyon alkalmas terep. Ennek érdekében, elkezdtem részletesen áttanulmányozni a magyar álkarsztos-jelenségekről szóló irodalmat és felvettem a kapcsolatot Eszterhás Istvánnal is, aki ennek a szakterületnek a legismertebb magyar kutatója.

Az irodalomkutatói munkálataim, jelenleg a Bátor-barlang irodalmának részletes megismerésével, összegyűjtésével és a későbbiek folyamán a feldolgozásával vannak kapcsolatban túlnyomórészt. Erről a tevékenységről, ebben a jelentésemben egy részletes tanulmányt is írtam (A Bátor-barlanghoz kapcsolódó irodalomkutatásaim), ezért most ezzel itt nem foglalkozom részletesebben.

Az angol nyelvű fordítások területén, többnyire pseudokarsztos tanulmányok magyar nyelvre való áttételével foglalkozom, de más, karsztos témájú publikáció fordításával is megpróbálkozom.

Bár a barlangkutatói tevékenységemhez nem kapcsolódik közvetlenül, de azért szeretném megemlíteni, hogy a közeljövőben tervezem a chiropterológiával való komolyabb megismerkedést. S a tudományág elméleti és gyakorlati elsajátítása után, elkezdem majd a Gödöllői-dombság denevérfaunisztikai felmérését is.

Jelentős munkát fordítok még a barlangtani szakirodalom, engem érdeklő dolgozatainak, könyveinek beszerzésére, az én kis speleológiai szakkönyvtáram számára.

Szent Tamás

Szent Tamás

Saját, a Bátoribarláng irodalmáról, történetéről minél teljesebb képet nyerni akaró kutatásaim előtt, fontosnak tartottam, hogy a régebbi irodalomkutatásokat részletesen megismerjem. Ezeknek anyagai alkotják az én munkálataim alapját.

6 olyan irodalomkutatásról van tudomásom, melyeknek célja volt az, hogy a Bátoribarláng foglalkozó irodalmat, valamilyen szempont alapján összegyűjtsék. Ezek a gyűjtések:

1. Zoltán József dr. (főszerkesztő): Budapest történetének bibliográfiája. I.köt. BP. 1967.
Budapest földrajza / Barlangok - Bátoribarláng p.76.
(A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Bátoribarláng bibliográfiája). - Budapest Gyűjtemény
2. Vajna György: A rejtélyes Bátoribarláng. BP. 1973.
3. Bertalan Károly - Schönviszky László: Bibliographia Spelaeologica Hungarica. Register. 1931-1945. Karszt- és Barlangkutatás, VIII. k. 1976. Bátoribarláng p.176.
4. Hevér László: Levéltári kivonatok. BSE 1981-es jelentése. Kézirat, Mkbt.
5. A Bátoribarláng irodalmi törzslapjai. Kézirat, B.I. 1982. (?)
6. Székely Kinga: A Karszt és Barlangban 1961-től 1985-ig megjelent cikkek bibliográfiája. Karszt és Barlang, 1986. I. Bátoribarláng: p.81.

Az első gyűjtés. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének anyagai alapján lett összeállítva. Rendkívül hiányos. Kéziratok és szakfolyóiratokban megjelent publikációk nem kerültek bele, csak a napisajtóban napvilágot látott cikkek, melyek teljes terjedelmükben a barlanggal foglalkoznak. Ez a hátránya ennek a bibliográfiának, ami ugyan, egyben az előnye is, mivel a későbbi irodalomjegyzékek nem nagyon veszik figyelembe, a napisajtó cikkeket. A megjelenési helyei a publikációknak, pontosan, precízen fel vannak tüntetve. A cikkek rövid tartalmát is közli.

A második gyűjtés. A második sok problémát megoldó, de fel is vető kutatások a BSE (előtte Fővárosi Tanács S.K.) barlangkutató csoportjához kapcsolódnak. Ezeket a kutatásokat Vajna György könyve foglalja össze. Van egy nagy hibája a könyvnek: nincs a végén irodalomjegyzék, ezért csak böngészéssel lehet megtalálni a munkában, a felhasznált irodalomról szóló, az irodalomkutatás számára oly fontos hivatkozásokat. Ezek a hivatkozások is elég pontatlankok: nincsenek feltüntetve megjelenési helyek, kéziratoknál pedig fellelhetési helyek és rengeteg helyen a tanulmányok címei is titokban maradnak. Előnye a könyvnek, hogy rengeteg fontos kéziratot és kézírásos jegyzetet dolgoz fel, említ meg.

A harmadik gyűjtés. Ez a munka az 1931-től 1945-ig megjelent magyar barlangtani irodalom barlangnév mutatója. Igen jelentős mennyiségű anyag átnézése után készült el. Hátránya: nem veszi figyelembe az előző két gyűjtést. A barlangnév mutatóban elég sok hivatkozás szerepel a Bátoribarlángnál, de hibák itt is vannak (ide nem illő, a barlanggal nem foglalkozó publikáció). Előnye: pontos megjelenési helyek, címek, szerzőnevek.

A negyedik gyűjtés. Ez is a BSE nevéhez kapcsolódik. Hevér László tanulmánya igen sok új adattal szolgál a Bátoribarlangi irodalmának jobb megismeréséhez, de sajnos ez a dolgozat is elég kivonatossá lett. Sok benne a helyesírási hiba, az elírás, a téves információ. A dolgozat a további irodalomkutatásoknak nagyon fontos alapjául szolgál. A tanulmány első részében, néhány publikációból való idézet található. Utána található a tulajdonképpeni irodalomjegyzék.

Az ötödik gyűjtés. A Barlangtani Intézet keretében történt az ötödik gyűjtés, amikor a Bátoribarlangi irodalmi törzslapjait összeállították, az Intézetben fellelhető anyagok alapján. Ez a kutatás valószínűleg 1982-ben történt. Az összeállításakor, az előző gyűjtések közül, csak a harmadikat vették figyelembe. Ebbe is elég sok hiba bekerült. Az összeállításakor -gondolom-, azt tervezték, hogy a későbbiek folyamán, az anyagot, folyamatosan kiegészítik. Ez 1984-ig meg is történt, utána azonban abbamaradt az anyagkiegészítés. A kézirat elég átfogó képet ad a barlangi irodalmáról. Igen sok anyagot dolgoz fel (kéziratokat is), melyekről -általában pontos adatokat közöl pl. megjelenési hely. Jelenleg a legteljesebb Bátoribarlangi bibliográfiának tekinthető.

A hatodik gyűjtés. Székely Kinga, Karszt és Barlang folyóiratban megjelent cikkekről szóló, azokat feldolgozó bibliográfiája ez. A barlangnév mutatóban kevés anyag van feltüntetve a Bátoribarlagnál (szerintem több olyan cikk is van, amely nem információ-tartalom nélkül említi a barlangot). De ebben, a kevésszámú anyagot említő mutatóban is van hiba. Az egyik tétel egyáltalán nem említi a barlangot.

1. ábra: AZ IRODALOMKUTATÁSOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

	megemlített anyagok száma	kéziratban maradt anyagok	publikált anyagok	feldolgozott időköz
1.	5	xxx	5	1850-1932
2.	15	7	8	1802-1965
3.	24	xxx	24	1931-1945
4.	4+54	2	56	1802-1966
5.	57	5*	51	1852-1984
6.	3	xxx	3	1961-1985

*Egy tételnél nincs megjelenési hely feltüntetve, így nem lehet tudni, - kézirat, vagy publikált tanulmány.

A BÁTORI-BARLANGHOZ KAPCSOLÓDÓ IRODALOMKUTATÁSAIM

Irodalomkutatásaim elsődleges célja, hogy a Bátoribarláng irodalmáról minél teljesebb képet lehessen nyerni s ezáltal a barlang történetét, a régmúltban betöltött szerepét részletesen megismerjük. A barlanggal kapcsolatos rejtélyek többsége is abból fakad, hogy a barlang múltja eléggé homályos. Másodlagos célom pedig, ennek a mellőzött -de szerintem minden téren nagy felfedezéseket tartogató- barlangnak a propagálása.

A barlang irodalmát feldolgozó eddigi irodalomkutatók eredményeivel egy külön tanulmány foglalkozik ebben a jelentésben. A barlang irodalomkutatása alatt a barlanggal foglalkozó irodalom összegyűjtését, ennek pontosítását, feldolgozását, a barlang bibliográfiájának összeállítását értem. Eddig a régi irodalomkutatók anyagainak megismerésével, összefoglalásával, a barlanggal kapcsolatos megoldandó problémák megismerésével foglalkoztam.

A barlang irodalmának összegyűjtése

A barlang irodalmának összegyűjtését az eddigi irodalomkutatók adatainak, az általam felkutatott (eddig ismeretlen) munkáknak és a barlanggal foglalkozó csoportjelentések alapján végzem el. Ehhez a feladathoz sorolom az idegennyelvű cikkek lefordítását, lefordíttatását. Az így egybegyűlt irodalmat egy kéziratná szerkesztem össze, melynek a címe: A Bátoribarláng összegyűjtött irodalma.

A barlang irodalmának pontosítása

Pontosítás alatt értem az összegyűlt irodalom adatainak leellenőrzését, a hibás adatok kijavítását, kiegészítését pl. akkor, ha nem derül ki valamelyik publikációról, hogy pontosan hol, vagy mikor jelent meg ill. mi a mű címe, ki a szerzője.

A Bátoribarláng összegyűjtött irodalma-című összeállítás már ezeket a leellenőrzött, kijavított, kiegészített tételeket tartalmazza. Az így összegyűlt irodalom alapján tudom majd meghatározni a további irodalomkutatásaim célját, irányát.

A barlang irodalmának feldolgozása

Először is a barlang bibliográfiáját fogom összeállítani a rendelkezésemre álló adatok alapján. Majd egy átfogó, minden részletre kiterjedő tanulmányt készítek majd. Ez a tanulmány tartalmazni fog minden olyan adatot, ami a barlangról szóló irodalomban fellelhető. S mivel a barlang régi leírásai között sok ellentmondásos adatot találunk, amelyek még jobban összekuszálják a barlang történetét, ezért a feldolgozás során ezekre az ellentmondásokra is megpróbálok magyarázatot találni.

A barlang irodalmát az alábbi témakörök alapján óhajtom majd feldolgozni:

GYAKORLATI TUDNIVALÓK:

- a barlang elnevezése, szinonímái, kataszteri szám
- közigazgatási, földrajzi adatai, helyszínrajz
- gondozója, látogatás, feltételek
- természetvédelem, lezárás oka, védettsége
- leírás (bejárási útmutató), gyakorlati járhatóság
- mesterséges létesítményei

A BARLANG A TUDOMÁNY SZEMSZÖGÉBŐL:

- geológiája (genetika, morfológia, minerológia)
- hidrológiája
- biológiája
- archeológiája
- paleontológiája
- klimatológiája
- feltárások a barlangban
- a barlang irodalomkutatásai

TÖRTÉNETI NEVEZETESSÉGEK:

- Bátori László és a barlang
- bányatörténet

A BARLANG TOVÁBBKUTATÁSA, TERVEK

TÉRKÉPEK

FÉNYKÉPEK

BIBLIOGRÁFIA (MUTATÓKKAL KIEGÉSZITVE)

Terveim között szerepel a feldolgozott irodalom alapján a Barlangtani Intézetben található Bátori-barlang kataszteri, kutatási és irodalmi törzslapok felújítása.

Ez tehát az én hosszútávú kutatási programom tervezete, amelynek végrehajtásáról évenként, a jelentéseimben, tájékoztatni fogom mind a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatot, mind a Barlangtani Intézetet egyaránt.

Remélem, programom befejezésekor örömmel állapíthatom meg, hogy munkám nem volt hiábavaló s ezzel is öregbíthetem a speleológia hírnevét.

Kutatásaim "melléktermékeként" pedig jelentkezni fog a Bátori-barlang ismertebbé válásán kívül pl. a János-hegyi-barlang és a Nagy-Hárs-hegy és környéke barlangjainak, karsztjelenségeinek, jobb megismerése.

Célom eléréséhez tervezem a más kutatókkal, szakemberekkel való kapcsolatfelvételt. Itt elsősorban az Acheronosokra gondolok mert jelenleg ők foglalkoznak a barlanggal, de a későbbiek folyamán a régészeket sem lehet nélkülözni.

A következő oldalon leírok néhány megoldásra váró kérdést amiket Vajna György könyvéből (1974), Rappai Lóránt: Az "eltüntetett" Bátori-barlang?-című tanulmányából (BSE. 1981-es jelentés III. sz. melléklet) és az én általam feltett kérdésekből válogattam.

Néhány megoldásra váró konkrét kérdés:

- létezik-e a barlangot a valamikori pálos kolostorral összekötő alagút
- Bátori László remeteéveit tényleg a Bátori-barlangban töltötte-e el, vagy pedig egy másik, ilyen oldaláról ismeretlen ill. egy még nem kutatott (fel nem fedezett) barlangban
- miért volt szükség a sok névadásra (1847, 1852, 1911-ben)
- a pálosok ismerték-e a barlang ércvagyonát, bányásztak-e benne, -s ha bányásztak benne-mire használták az ércet
- a pálosok csak ércet bányásztak a barlangban
- az őskorban milyen szerepet töltött be a barlang s akkor ismerték-e a barlang ércvagyonát
- Bátori László a bibliát, szentírásmagyarázatokot vagy a szentek életét fordította le magyarra
- mi lett a munkájának a sorsa
- 1456-ig vagy 1457-ig volt remete a barlangban
- Sigrái Pálék vajon tudtak-e a barlang bányatörténetéről
- a fúrónyomok, a lépcsősorok, a Piramis-teremben felhalmozott vasérc melyik bányászathoz köthető
- vasércet, rezet, ezüstöt vagy aranyat bányásztak
- az 1760-as évek bányászatát miért hagyták abba
- érdekes lenne megtudni mikor jött létre a Száraz-teremben található óriási omlás
- a névadások milyen dokumentumok alapján történtek
- a barlang közelében található üregek pl. a János-hegyi-barlang összefüggésbe hozhatóak-e valamely területen a Bátorival
- hogy került a János-hegyi-barlangba ércrög
- a XIX. századi bányászatot miért hagyták abba
- kik voltak ezek a bányászok
- a XIX. század bányászai tudtak-e az 1760-as évek bányászairól
- a XIX. századi bányászatot miért hagyták abba

JELLINEK JÁNOS: A MAGYAR TERMÉSZETJÁRÁS TÖRTÉNETE

(BTE. 1939)

-című könyvének barlangtani vonatkozásai

Összeállította: Szent Tamás. 1996.

ELŐSZÓ

Jellinek János munkája nem tartalmaz olyan barlangtani adatot amely ismeretlen lenne a barlangtan tudománytörténetét kutatók számára. Jelen munka összeállítását mégis fontosnak éreztem, mert A magyar természetjárás története-című könyv nagyon jól összefoglalja a II. világháború előtti magyar barlangkutatói eseményeket is. Így tanulmányomnak azt a címet is adhattam volna, hogy

A MAGYAR BARLANGKUTATÁS TÖRTÉNETE 1940-IG.

(Jellinek János könyve alapján)

Összeállításomban a teljességre törekedtem, ezért a könyv összes barlangkutatóval kapcsolatos része megtalálható itt, még a jelentéktelennek tűnő említések is. A könyvemléítései közül csak a kimondottan barlangokkal foglalkozó műveket ismertetem.

A helyesírási hibák a szó szerinti idézés miatt nem kerültek kijavításra (Horusiczky, Kadic stb.).

Az egyes részekenél említve van, hogy a könyvben hanyadik oldalon található. Ahol szükségesnek éreztem, azt is leírtam, hogy mivel kapcsolatban van említve.

A rengeteg adatot tartalmazó munka nagyszerűségét, az a tény is tanúsítja, hogy a Magyar Turista Szövetség által kiírt pályázaton I. helyezést ért el vele Jellinek János.

Szenti Tamás

Szenti Tamás

13. oldal

Körülményes lenne felsorolni mindazokat a tudományos ágakat, amiknek fejlesztésében a turistaegyesületek és azoknak tagjai előljártak. Szinte felbecsülhetetlen a meteorológiai megfigyelések, botanikai, geológiai, régészeti kutatások, térképezések és nem utolsósorban a paleontológia egy lényeges területén, a barlangkutatásban vállalt szerepük. Ez utóbbinak tudományos szervezete a Magyar Barlangkutató Társulat a turistákkal ma is szorosan együttműködik.

17. oldal (ifj. Buchholtz Györgynél említve)

Ugyancsak tőle maradt fent a Deményfalvi* barlang első leírása, tervrajzzal együtt.

* A régi jég- és cseppkőbarlang teljesen elpusztult díszivel már csak a múlté. A ma ismert Deményfalvi barlangot 1921-ben fedezték fel, a régi barlangrendszer közelében.

18. oldal (az előző oldal folytatásaként)

Ez utóbbi egyébként az első magyar barlangtérkép is.

24. oldal (a Magyarországi Kárpát Egyesületnél említve)

Tudományos kutatásokat végez és támogat (Siegmetz K. és Szontag M. meteorológiai, dr. Roth Sámuel, Münnich Aladár barlangi, geológiai, ősrégészeti kutatásai, felírásai stb.) és nagy szerepet kap az Aggteleki cseppkőbarlang kulturálásában.

27. oldal

1878. Megjelenik dr. Pelech E. János: A Sztraceni völgy és a Dobsinai jégbarlang c. könyve.

1879. Czárán Gyula a biharhegységi barlangokat és szurdokokat kutatja és tárja fel. A Szamosbazár sziklarenetegét létrákkal teszi járhatóvá s a Meziádi cseppkőbarlangot jelzésekkel látja el.

29. oldal

1881. A MKE Gömöri Osztálya (Rozsnyó) az Aggteleki barlang kezelését átveszi és annak további feltárásába kezd. Az egyesület 10 évre, évi 120 forint bért fizet a barlangért, amelyben hidakat, utakat épít és az egyes szakaszokat térképezi. Az osztály az aggteleki bejáratnál házat épít* s elhelyezi benne a még

*Ez volt a Csonkahaza területén épült első menedékház, amelyet 1938-ban leromboltak, hogy ugyanakkor helyére emeljék a minden igényt kielégítő, modern turistaszállót. (l. 1938.)

30. oldal

1835-ben felfektetett vendégkönyvet (jelenleg a Turista Múzeum őrzi).

31. oldal

1882. A MKE Gömöri Osztálya kezelésében átment Aggteleki barlang első évi látogató forgalma 415 személy.

32. oldal

1884. Menedékház épül az Alacsony-Tátrában a Deményfalvi barlangnál (MKE Liptói O.).

37. oldal

1890. Kiadványok: Siegmeth: Az Aggteleki cseppkőbarlang.

41. oldal

1891. (Mecsek Egyesületnél említve). Barlangkutató, madárvédő, városszépítő osztályai működnek.

44. oldal

1892. Felépül: Vezetői ház az Aggteleki barlang verestői bejáratánál (MKE KKO.).

53. oldal

1905. Megjelenik: Czárán Gyula - A révi Zichy cseppkőbarlang.

53-54. oldal

1906. (Czárán Gyulánál említve). Munkájához fűződik a számos bazári, rézbányai, turihasadéki, székelyjói, biharfüredi kutatások nagyszerű eredményein kívül a Mezidi, Révi-cseppkőbarlangok, a ponori Csodavár és még számos egyéb barlang, szurdok feltárása, létrákkal, korlátokkal való ellátása.

55. oldal

1908. (Budapesti Egyetemi Turista Egyesületnél említve). Az egyesület 1929-ben Barlangkutató szakosztályt alakít, amelynek sorából kerülnek aztán ki a hazai turista-barlangkutatók legnevesebbjei.

56. oldal

1908. Megalakul az Anonymus Turista Egyesület, amely a Pál-völgyi cseppkőbarlang feltárását végzi néhány évig. Jelentékenyebb eredményt azonban nem tud elérni s még a háború előtt megszűnik.

57. oldal

1910. (Természetbarátok Turista Egyesületénél említve). Barlangkutató tevékenységük, főleg a pilisi Legénybarlang feltárásával és az egri osztályon, illetve Dancza Józsefen keresztül a bükkhegységi barlangkomplexum jelenleg is folyó kutatásában merül ki.

59. oldal

1911. (Budapesti Turista Egyesületnél említve). Az egyesület egyéb kiadványa propaganda füzeteken, röplapokon kívül a Húsz év című jubileumi évkönyv, a Solymári barlang kalauza és jelen munka. Az 1923-ban alakult Alpin-osztálya -amely a Solymári barlangot kezeli- és több asztaltársasága működik. Menedékháza és barlangháza van a budai hegyekben, valamint vizitelepe Horányban.

64. oldal

A MTSZ szerteágazó, a turistaság ügyét számos vonatkozásban szolgáló munkáját különböző (alpin és turasielő-, egészségügyi-, jogügyi-, irodalmi-, műszaki-, sajtó és propaganda-, túra és utazási-, útjelző-, vezetőképző-, barlangi-, vízi-, fegyelmi-, ifjúsági-, külügyi-) szakbizottságok intézik, ezek irányítását a Tanács, illetőleg az Elnökség látja el.

68. oldal

1913. Megjelenik a Magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Szakosztálya folyóirata a Barlangkutató 1. száma, Kadic Ottokár dr. szerkesztésében. A jórészt tudományos értekezéseket tartalmazó folyóirat gazdasági okok miatt 1927-től szünetelt és csak 1938-ban indul meg ismét.

72. oldal

1914. Kiadványok. Horusiczky-Siegmeth: A Magyar Barlangtani irodalomról 1549-1913-ig.

72. oldal

1915. Megalakul a Magyar Amatőrök Országos Egyesülete, amelynek turistavonatközös tevékenysége a még 1904-ben a pálvölgyi kőfejtőben felfedezett cseppkőbarlang feltárásában merül ki. 1918-ban Pálvölgyi Barlang Társaság címmel átszervezkedik, 1919-ben pedig a Pannonia Turista Egyesületbe olvad.

76. oldal

1919. (Pannonia Turista Egyesületnél említve). Barlangkutató szakosztálya a csonkaországi első szervezett barlangos csoport. Barlangháza a még 1913-ban a Pálvölgyi barlang mellett létesített épület, amely mellé később új házat épít.

78-79. oldal

1921. Létesítmények: Kisebb védkunyhó a pilishegységi Macska-barlangnál (MKE Budai O.).

80-81. oldal

1926. (MTSZ Hivatalos Értesítőjénél említve). A Turistaság és Alpinizmus megszűnésétől kezdve, (amelynek addig állandó mellékletét képezte) fokozatosan bővülő terjedelemben, a turistaság hírein kívül a rokonsportok (síelés, alpinizmus, barlangkutatás, stb) eseményeit is hozza,

81. oldal

1926. Megalakul a Magyar Barlangkutató Társulat, Cholnoky Jenő dr. elnöke és Kadic Ottokár dr. ügyvezetése mellett. A hazai barlangok tudományos kutatásán kívül programjában szerepel azok turistaszerű feltárása és látványossá tétele is. Tudós tagjain kívül turista barlangkutatóink jórésze is a Társulat kebelében működik.

82. oldal

1926. Létesítmények: Az Aggteleki barlang verestői kijáratánál álló régi vezetői ház újjáépítése és az aggteleki bejáratnál egy kisebb pavillon létesítése (MKE Putnoki O.).

83. oldal

1928. Az Aggteleki barlang harmadik bejárata Jósvafőnél, a Kaffka Péter által irányított áttöréssel elkészül (MKE.).

86. oldal

A Szövetség működésének egyik újabban kiemelkedő mozzanata a világhíressége mellett eddig elhanyagolt Aggteleki-cseppkőbarlang ügyének rendezése (l. 1934), amely amellest, hogy a barlang körüli hosszú esztendőket áldatlan viszályának vetett véget, a biztos fejlődés alapját is jelenti.

92. oldal

1931. Megindul a Magyar Barlangkutató Társulat kiadásában, Kadic Ottokár dr. szerkesztésében az évenként négyszer megjelenő Barlangvilág című népszerű barlangügyi folyóirat.

93. oldal

1932. Létesítmények: Átalakított menedékház az Aggteleki barlang jósvafői bejáratánál (MKE).

94. oldal

1932. Kessler Hubert dr. nagyjelentőségű felfedezése az Aggteleki barlangban. Kutatásai során megállapítja, hogy az akkor még megszállt területen lévő Domica barlang összefügg az Aggteleki barlanggal és egy rendszert alkotnak (aug.21.). Ezzel a barlang ismert hossza mintegy 22km lett.

96-97. oldal

1934. Az Aggteleki-Baradla barlangot a Mtsz kezelésbe veszi. Ezzel az ország egyik legbecsesebb természeti kincsének sorsa végre megfelelő kezekbe jut.

A másfélszáz év előtti irodalomban is szereplő (Towson 1793. Bartholomaeides 1805.) barlangot először Raisz Keresztély gömöri földmérő térképezte (1801) az akkor ismert Vaskapuig. Vass Imre ugyancsak gömöri mérnök foglalkozott később a barlangrendszer tanulmányozásával és sikerült is a Vaskapun túl jutva a Pokolig felfedeznie a jelenlegi jósvafői ág egy részét. Ma is kiváló térképe 1831-ben jelent meg, a barlangról szóló munkájával együtt. Ezután 50 éven keresztül a teljes nemtörődomség uralkodott a barlang körül. A bérlőtársaság ésszerűtlen vezetése mellett a könnyebben megközelíthető ágakban letördelték a cseppkődíszeket, a falakat összekormozták és befirkálták. 1881-ben (l. ott) a MKE Gömöri Osztálya veszi bérbe a barlangot, a bejárat mellett menedékházat, bent pedig utakat, hidakat, lépcsőket épít. A munka rövidesen újból abbamarad, majd a MKE más osztályai kapcsolódnak bele. A régi tervet (hogy az eddigi kényelmetlen helyzetet - amikor az utat oda-vissza kellett megtenni - megszüntetendő egy új bejáratot létesítsenek) 1890-ben Münnich Kálmán a verestói lépcsős-bejárat megépítésével hajtja végre. A verestói bejáratnál 1892-ben, majd 4 év múlva ismét kisebb házat emelnek a vezetők számára. Hosszú évek telnek el, de a legszükségesebb beruházásokon kívül nem történik komolyabb lépés. A MKE anyagi helyzete nem igen engedi a nagyobb áldozatokat, de mindent elkövet, hogy legalább a kezelés folytonosságát biztosítsa. Az összeomlás után a MKE kebelében újabb gömöri osztály alakul a barlang kezelésére. 1922-ben Kaffka Péter társaival felfedezi a Pokolon-túli ágot, 1928-ban (l. ott) végrehajtja a jósvafői harmadik bejárat áttörését.

Kessler Hubert dr. is eredményesen kutat a barlangban és több kísérletezés után 1932-ben (l. ott) a Styx medrén keresztül bejut az akkor még megszállt területen lévő Domicába, ezzel bebizonyítva a régen sejtett összefüggést. Ezalatt az adminisztrálás terén áldatlan harcok indultak meg az érdekelt testületek között. Hiába sikerült több ízben is nagyobb állami és városi, (Budapest, Miskolc), segílyt szerezni a barlang karbantartására, az ellentétek nem szűnnek meg. A gömöriek nem hajtják végre a központ utasításait, sőt egy ízben a helyzet annyira kiéleződik, hogy a megyehatár alatt elfalaztatják a barlangot(!). Az abaujiak viszont csendőri fedezet mellett romboltatják le a közlekedést gátló akadályt... A barlang közben szenved a vízszályt... Ennek az abszurd állapotnak vet véget hosszas előzetes tárgyalások után a MTSz, amely a MKE-vel megállapodva, átveszi a barlang kezelését.

98. oldal

(Előző oldal folytatásaként). A kereskedelemügyi minisztérium anyagi támogatása mellett kezd hozzá a részletesen kidolgozott munkaterv kidolgozásához. A következő évben megalakul Zsitvay Tibor dr. elnöksége mellett, az érdekelt minisztériumok, hatóságok, valamint a MTSz képviselőiből álló Baradla Nagybizottság, amely perfektuálja a barlangnak a Szövetség kezelésébe történt átvételével járó jogügyleteket és külön költségvetés keretében nagyszabású építő- és propaganda-tevékenységet indít meg. A barlang igazgatójául Kessler Hubert dr.-t nevezik ki s az ő irányításával folynak a barlangi utak, hidak átépítési munkálatai, a villanyvilágítás bevezetése és az aggteleki bejárónál tervezett új turistaszálló építkezése.

99. oldal

1935. Az Aggteleki barlang két bejárati ágában (Aggtelek, Jósvafő) a villanyvilágítás működésbe lép (július 28.).

100. oldal

1936. Horthy Miklós Kormányzó úr Őfőméltósága meglátogatja és megnyitja az Aggteleki barlang villannyal világított szakaszait (május 21.). Ebből az alkalomból az eddigi Óriások termét Horthy Miklós teremnek nevezik el. A barlang ügye ezzel az eseménnyel országos érdeklődés középpontjába kerül.

Létesítmények: Barlangház Solymárnál, átalakított épületben (BTE Alpin O.).

102. oldal

1938. Létesítmények: Modem turistaszálló az Aggteleki barlangnál, a még 1881-ben, az aggteleki bejárat előtt épített ház helyén (MTSz), mesterségesen duzzasztott tó a barlangban és kilátó a barlang feletti sziklafal peremén (Hungária TE).

113. oldal

A trianoni határ által eddig kettéválasztott Aggteleki barlang a Domicá-szakasszal és annak bejáratánál álló turistaszállóval gazdagodott, 22 kilométeres hosszával a világ legnagyobb cseppkőbarlangja lett.

A KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁS-című évkönyvben megjelent magyar barlangtani bibliográfiák (B.S.H.) áttekintése.

SZENTI TAMÁS

Ez a dolgozat folytatása, a Bertalan Károly és Schönviszky László által összeállított táblázatnak* ami az 1930-ig megjelent (összesen 14) magyar barlangtani bibliográfiák adatait foglalta össze.

A bibliográfiák feldolgozása és sorszámmal történő ellátása is teljes egészében az ő szempontjaik alapján, tanulmányuk kiegészítésének érdekében történt.

A feldolgozás szempontjai tehát a következők voltak:

1. sorszámozás (kronológiai sorrend szerint)
2. szerző(k) megnevezése
3. a bibliográfia címe
4. feldolgozott időköz
5. megjelenési hely
  - kiadvány címe
  - kötet, füzet, év
  - oldal
6. terjedelem (lap)
7. év vagy időszak (egy-egy évről (időszakról) hány tételt tartalmaz a bibliográfia)
8. összesen hány tételt tartalmaz a bibliográfia
9. az összes bibliográfiák együttesen hány tételt tartalmaznak

A tanulmányom befejezéseként, összevetem az általam feldolgozott bibliográfiákat, a Bertalan és Schönviszky által tanulmányozott irodalomjegyzékekkel.

Kutatásaim következő állomása lesz, az 1945 utáni időszakról összeállított bibliográfiák feldolgozása, a fentebb leírt szempontok alapján.

Irodalomjegyzéket nem készítettem a tanulmányomhoz, a szükséges adatok úgylis megtalálhatóak benne.

*Megjelent: Bertalan Károly - Schönviszky László:
Bibliographia Speleologica Hungarica. 1931-1935.
Karszt- és Barlangkutatás, 1965.IV.k.(1962)94-95.old.között

-
1. 15-ös sorszámú bibliográfia
  2. Bertalan Károly - Schönviszky László
  3. Bibliographia Spelaeologica Hungarica
  4. 1931-1935
  5. Karszt- és Barlangkutató, 1965.IV.k.(1962) p.87-131.
  6. 45 oldal +1tábla
  7. 1931 (129), 1932 (161), 1933 (169), 1934 (188), 1935 (192)
  8. Összesen 839 tétel

-
1. 16-os sorszámú bibliográfia
  2. Bertalan Károly - Schönviszky László
  3. Bibliographia Spelaeologica Hungarica
  4. 1936-1940
  5. Karszt- és Barlangkutató, 1968.V.k.(1963-67) p.139-182.
  6. 44 oldal
  7. 1936 (182), 1937 (173), 1938 (173), 1939 (170), 1940 (153)
  8. Összesen 851 tétel

-
1. 17-es sorszámú bibliográfia
  2. Bertalan Károly - Schönviszky László
  3. Bibliographia Spelaeologica Hungarica
  4. 1941-1945
  5. Karszt- és Barlangkutató, 1971.VI.k.(1968-71) p.131-177.
  6. 47 oldal
  7. 1941 (155), 1942 (190), 1943 (227), 1944 (150), 1945 (10)
  8. Összesen 732 tétel

-
1. 18-as sorszámú bibliográfia
  2. Bertalan Károly - Schönviszky László
  3. Bibliographia Spelaeologica Hungarica. Addenda et corrigenda.
(Kiegészítések és helyesbítések.)
  4. 1691-1943
  5. Karszt- és Barlangkutató, 1973.VII.k.(1972) p.167-181.
  6. 15 oldal
  7. 1549-1820 (7), 1821-1870 (55), 1871-1892 (21), 1893-1913 (16),
1918 (2), 1926 (1), 1927 (1), 1928 (1), 1929 (3), 1930 (1),
1931 (1), 1933 (2), 1941 (1), 1942 (1), 1943 (1).
+ 1 helyesbítés - 1753-as tétel
  8. Összesen 115 tétel

-
1. 19-es sorszámú bibliográfia
  2. Bertalan Károly - Schönviszky László
  3. Bibliographia Spelaeologica Hungarica. Register. (Mutatók.)
  4. 1931-1945
  5. Karszt- és Barlangkutató, 1976.VIII.k.(1973-74) p.147-260.
  6. 116 oldal
  7. Az 1931-1945 közötti bibliográfiák szerzői és barlangi névmu-
tatója (a 18-as számú bibliográfia nélkül).
  8. 2422 tétel mutatóját közli.
-

9. A 4 bibliográfia (a 19-es sorszámú kivételével) összesen 2537 tételt tartalmaz.

E 4 irodalomjegyzék adatait összevetve a Bertalan-Schönviszky által feldolgozott 14 irodalomjegyzékkel összesen 4524, bibliográfiában feldolgozott irodalmi tételről tudunk.

A 4524 darab tétel időszaki megosztása a következő:

1549-1820: 104 db	1922: 23 db	1934:188 db
1821-1870: 281 db	1923: 23 db	1935:192 db
1871-1892: 358 db	1924: 27 db	1936:182 db
1893-1913: 409 db	1925: 96 db	1937:173 db
1914: 109 db	1926: 76 db	1938:173 db
1915: 75 db	1927: 96 db	1939:170 db
1916: 55 db	1928: 55 db	1940:153 db
1917: 41 db	1929: 72 db	1941:156 db
1918: 30 db	1930: 69 db	1942:191 db
1919: 20 db	1931:130 db	1943:228 db
1920: 47 db	1932:161 db	1944:150 db
1921: 30 db	1933:171 db	1945: 10 db

Ezzel a tanulmánnyal az 1945-ig összeállított szpeleológiai bibliográfiák statisztikailag feldolgozottak tekinthetők.

VÉGE

Előszó

A Gödöllői-dombság üregeit először egy -a Barlangtani Intézetnek írt- levelemben említettem meg. Később, mint a pszeudokarsztos- és mesterséges-eredetű barlangok leghíresebb hazai kutatóját, Eszterhás Istvánt kerestem meg egy levéllel, amiben tájékoztattam őt arról, hogy tudomásom van néhány -a Gödöllői-dombvidék területén található-, valószínűleg nem karsztos eredetű üregről.

Válaszlevelében közölte: "Természetesen érdekelnek a Gödöllői-dombság üregei. Jó volna ha publikálható formában írnál róluk (helyük, befoglaló kőzetük, esetleges korábbi ismeretek- szájhagyomány, az üregek formai leírása, a bennük talált dolgok, a helyszín térképvázlata, az üregek térképe (vagy vázlata), esetleg fényképek stb."

Kezdeményezésén fellelkesülve írok most az objektumokról. Elhatároztam továbbá, hogy barlangtani kutatómunkáim egyik visszatérő pontja lesz a további kutatásuk.

A speleológiai szakirodalom -tudomásom szerint- egyáltalán nem említi (sajnos, a helytörténeti leírások sem túl részletesen), a dolgozatomban leírt üregeket. Remélem azonban, munkám, leírásaim eredményeként egy új szín fog keletkezni a barlangtan amúgy sem szürke területén. Viszont tudom azt, hogy ezek a képződmények nem mennek szenzációszámba. De nekem -mint lokálpatrióta szemléletű embernek-, már az is nagy öröm, hogy környezetemben találtam olyan dolgokat, amik kapcsolatba hozhatók a speleológiával.

Gödöllői I.sz. üreg

Az üreg hallomásból ismert története szerint, a II. világháború alatt, menedékhelynek használták a környéken lakók. Ebből arra lehet következtetni, hogy elég tágas. Arról nem szól a fáma, hogy ekkor már megvolt-e a barlang, vagy csak ekkor vájták ki. Mesterséges eredete még nincs bizonyítva, de valószínűleg nem természetes eredetű.

A világháború után elvesztette jelentőségét, elkezdett pusztulni. Az üreg jelenleg egy magántelken található, de a telken épült ház alapozásakor kikerült földdel betömték.

Barátom, Szebeni Vilmos (a telken épült házban lakik) hívta fel rá a figyelmemet. Elhatároztuk, megkeressük a bejáratát s a bejárat szakszakasz kitisztítása után átkutatjuk az egykori óvóhelyet. A kutatásokat 1990 nyarán kezdtük el. A feltárásban Szebeni Vilmos, Kocsomba Károly és jómagam vettünk részt. Egynapos kemény árással sikerült is rábukkannunk -az elmondások alapján - az üreg bejáratára.

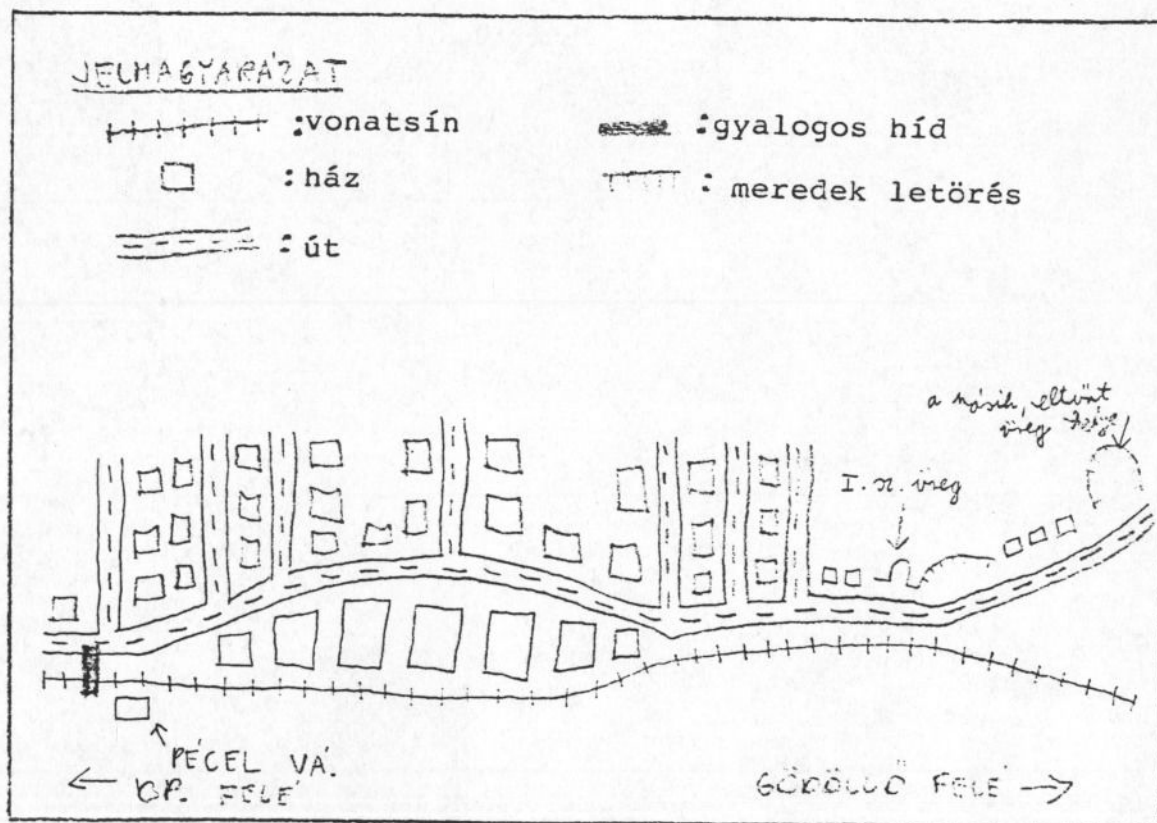
Azonban lelkesedésünk amilyen nagy volt, olyan hamar el is csitult: a bejárat megtalálása után abbahagytuk a további kutatásokat.

Az üreg jelenlegi jellemzői: Befoglaló közete lazán kötött homokkő. A bejárati részén lévő folyosó szinte teljesen fel van töltve, bejutni nem lehet. Hossza kb. 1,5 méter (egy kanyar miatt nem látszik a folytatása). Az üreg teteje és a tömedék teteje közötti légrés 20 cm. Az üreg eredeti magassága kb. 1,5 m. Helye: Gödöllő, Báthory István utca 38. számú ház mögött.

Az üreg továbbfeltárását, további kutatását, fotódokumentáció készítését 1997 nyarán tervezzük végrehajtani.

Péceli I.sz. üreg

Az objektum csak látásból (vonatablaktól) ismeretes számomra. Helyszínvázlatát lásd. az ábrán. Részletes kutatása 1997-ben fog megtörténni. Az üregtől nem messze egy másik üreg bejárata volt látható, de ez lassan betemetődött.

A PÉCELI ÜREGEK HELYSZÍNVÁZLATA.

Mogyoródi andezit-tufa pincék

A pincékről csak a Szemenyei Pál által szerkesztett A Gödöllői -dombvidék turistaútjai -című könyv leírásai alapján tudok.

A két részlet: "Érdekes jelenség a mogyoródi vulkán eredetű andezit-tufa, melybe pincéket vájt ki a lakosság (Klastrom-domb)."
"A zöld jelzésen haladva, a Dózsa György úton -érdekes geológiai jelenséggé ezen a vidéken- vulkáni tufába "épített" pincesor láthatunk. Kőváry Ferenc, lelkes mogyoródi "helytörténész" mondja: a Klastrom-hegy oldalában körös-körül kőbevájt pincék vannak, 4-5 méterre a felszín alatt. A legrégebbiek feltehetően az apát-ság idejéből valók. Különösképpen a Pincesor utcában lévőek. Ezek eredetileg szerzetesi cellák voltak."

Részletesebb kutatásuk a fenti tények miatt érdekesnek látszik

Irodalom: Szemenyei Pál szerk.: A Gödöllői-dombvidék turistaútjai. KPVDSZ Vörös Meteor Természetbarát Egyesület Elnökségének kiadása. 1989? 5. és 51. oldal

Egyéb, eddig nem kutatott objektumok

A Gödöllői Grassalkovich Kastély alatt ismeretes egy alagút, melynek bejáratát megtaláltam, de az le van zárva. Eredete, célja ismeretlen.

A Gödöllői-dombvidék turistatérképe (MTSZ kiadása 1:50 000) jelöl barlang-jellel egy képződményt a kókai Varga-hegyen, az S négyzet jelzésű turistaúttól nem túl messze. A térképről leolvasott koordinátái: függ. 44-46 között és a vízsz. 45-47 között.

Egy érdekes újságcikkrészlet (Gödöllői Szolgálat 1996. júl. 26. V. évf. 15.sz.): " Ottjártunkkor éppen egy üregre bukkantak a belső udvarban. Szerencse, hogy nem egy munkagép alatt szakadt be." Az újságcikk a Gödöllői Grassalkovich Kastély felújítási munkálatairól számol be. A dolognak még(!) nem jártam utána.